

## Wat George MacDonald schreef over verzoening

Miho Yamaguchi

Wanneer aan gelovigen wordt gevraagd wat de betekenis van het lijden van Christus is, dan zullen de meesten antwoorden dat Hij plaatsvervangend leed voor ons. Hij stierf aan het kruis om God de Vader met de mensheid (of met bepaalde mensen) te verzoenen. Wie dit ontkent is volgens hen geen christen.

Toch zijn er in de kerkgeschiedenis altijd mensen geweest die beleden: “Ik geloof in Jezus Christus, Hij is mijn Heer” , maar die het plaatsvervangend lijden ontkenden. Eén van deze mensen was de Schotse predikant George MacDonald. Wanneer aan hem werd gevraagd waarom hij het denkbeeld van plaatsvervanging afwees, dan antwoordde hij (bij monde van zijn romanfiguur Thomas Wingfold): “De Vader liet offers toe, maar Hij eiste nooit een offer”<sup>1</sup> . In een verhandeling over “gerechtigheid” (*Unspoken Sermons*) schreef hij:

“Ik geloof dat Jezus Christus onze verzoening *is*, dat wij door Hem worden verzoend, dat wil zeggen: één worden gemaakt met God”.

Hij voegde er aan toe:

“Nergens in het Nieuwe Testament staat dat God met ons werd verzoend, integendeel, wij zijn het die met God verzoend moeten worden... Jezus offerde zich aan Zijn Vader en aan de kinderen om hen bijeen – alle liefde lag daarbij aan de kant van de Vader en de Zoon, alle zelfzucht aan de kant van de kinderen”.

Van de in Schotland gangbare leer van “verzoening door voldoening” schetste hij het volgende beeld.

“Mannen die in onze dagen de lakens uitdelen, hebben het volgende leerstelsel bedacht: God is wettelijk verplicht om de zonde te straffen, en de volledige straf op te leggen. Zijn gerechtigheid eist dat zonde wordt bestraft. Maar Hij heeft de mens lief en verlangt er niet naar om die te straffen als dit

---

<sup>1</sup> Vgl. Hebrëeën 10:5: “Slachtoffer en offergave hebt Gij niet gewild”, een citaat uit Psalm 40:7: “In slachtoffer en spijsoffer hebt Gij geen behagen... brandoffer en zondoffer hebt Gij niet gevraagd”.

maar enigszins mogelijk is. Jezus Christus zei: 'Ik zal de straf dragen'. God heeft Zijn aanbod aanvaard, en is bereid om de mens ongestraft te laten – maar alleen op **die** voorwaarde. Aan Zijn gerechtigheid is voldaan doordat er een oneindig waardevol Persoon is gestraft in plaats van een wereld vol onnutte schepselen. Het lijden van Jezus heeft meer waarde dan dat van alle geslachten uit alle eeuwen, aangezien Hij absoluut zuiver is, volmaakt in liefde en waarheid, Gods eigen Zoon. De voorwaarde die God aan de mens stelt is dat hij moet geloven in de verzoening door Christus die op deze manier zou hebben plaatsgevonden. Een mens moet zeggen: 'Ik heb gezondigd, en verdien het om tot in alle eeuwigheid gepijnigd te worden. Maar Christus heeft mijn schuld voldaan door in mijn plaats de straf te dragen. Daarom is Hij mijn Verlosser. Ik ben nu verplicht om me van het kwaad af te wenden, uit dankbaarheid aan Hem'"

MacDonald beschouwde de bovenstaande leer van plaatsvervangende als "de in zedelijk en geestelijk opzicht banale opvatting van gerechtigheid en voldoening van het heidense Rome, die men probeert te ondersteunen met Joodse voorschriften aangaande de offerdienst, en die helaas een thuis heeft gevonden in de moeder van alle westerse kerken".

In een brief aan een collega-predikant, W.G. Blaikie, schreef MacDonald dat hij op de kansel weigerde te zeggen dat "God door Christus met ons werd verzoend". Hij gaf van dat principiële standpunt de volgende verklaring:

"Dit staat voor zover ik weet zelfs in geen enkele Bijbelvertaling. God verzoent ons met zich, Christus verzoent ons met God, maar er wordt nergens gezegd dat Christus God met ons verzoent".

Volgens MacDonald was de "orthodoxe" leer dat Christus voor de zonden van de mensheid werd gestraft opdat God zondaren zou kunnen vergeven een dwaling. Christus verzoende God niet met de mensen, zei hij, maar Hij verzoent mensen met God zodat die mensen tot God komen.

Een tijdgenoot en vriend van MacDonald, de hoogleraar Frederick Denison Maurice, schreef ook dat er ernstige en zwaarwegende bezwaren tegen de gangbare opvattingen aangaande de verzoening werden ingebracht. Hij vatte die als volgt samen:

"Volgens u had God al Zijn schepselen tot het verderf veroordeeld, omdat ze Zijn wet hadden overtreden. Aan Zijn gerechtigheid kon slechts door een

oneindige straf worden voldaan, en die eeuwige straf zou alle mensen hebben getroffen, als Christus in Zijn genade niet voor hen in de bres was gesprongen en Zichzelf voor hen had opgeofferd als hun Plaatsvervanger. Door ondenkbare smarten te verdragen, verzoende Hij de Vader en maakte het voor Hem mogelijk om te vergeven wie zouden geloven... U geeft zelf toe dat dit niet het soort rechtvaardigheid is dat men van mensen zou verwachten. En dan geeft u er een draai aan en vraagt u: Wat kunnen wij, nietige schepselen, weten van Gods gerechtigheid?... Maar: mogen wij wel aan God toeschrijven wat bij ons onrechtvaardigheid zou zijn?"

Maurice merkt op dat zulke vragen in de (toenmalige Britse) samenleving dikwijls werden gesteld. Over Johannes 1:29 schreef hij:

"De Schrift zegt dat 'het Lam van God de zonde der wereld wegneemt'<sup>2</sup>. Alle orthodoxe leraren herhalen deze les. Zij zeggen dat Christus kwam om zondaars van hun zonde te bevrijden<sup>3</sup>. Dat is wat de zondaar nodig heeft. Maar mogen we onszelf nog wel Schriftuurlijk of orthodox noemen, indien we de woorden veranderen, en in plaats van "zonde" schrijven: "straf"? Of indien we veronderstellen dat Christus het verband tussen zonde en dood zou hebben opgeheven... om welk mens dan ook daarvan te laten profiteren? Zou Hij, indien Hij dat had gedaan, de Wet hebben grootgemaakt en die in ere hebben gehouden? Zou Hij dan niet hebben ontbonden wat Hij kwam vervullen?<sup>4</sup> Wie zeggen dat de Wet haar loop moet hebben, dat de straf moet worden voltrokken, moeten hun eigen woorden in gedachten houden. Heeft de Wet haar loop indien iemand, tegen Wie zij niet is gericht, tussenbeide treedt om haar straf te dragen?"

MacDonald liet zijn romanfiguur Polwarth hetzelfde zeggen. Polwarth merkte op dat toen hij in de Bijbel las dat Jezus "Zijn volk zal redden van hun zonden"<sup>5</sup> het "geen moment in zijn hoofd opkwam dat gered worden van zijn zonden betekent dat men van de straf voor de zonde wordt gered". Hij voegde eraan toe dat dit laatste voor hem "geen blijde boodschap zou zijn geweest".

---

<sup>2</sup> Johannes 1:29.

<sup>3</sup> Psalm 130:8, Mattheüs 1:21, 1 Johannes 3:5.

<sup>4</sup> Vgl. Mattheüs 5:17.

<sup>5</sup> Mattheüs 1:21.

Over het verband tussen genade en straf schreef MacDonald (in *Unspoken Sermons*):

“Het gangbare idee luidt dat Gods rechtvaardigheid bestaat uit het straffen van de zonde. Omdat ik hoop een dieper inzicht in Gods rechtvaardigheid in het straffen van de zonde te mogen geven, vraag ik: ‘Waarom is God verplicht om zonde te straffen?’ [U vraagt]: ‘Hoe zou Hij een rechtvaardig God kunnen zijn als Hij de zonde niet strafte?’ ‘Genade is een goed en een rechtvaardig iets’, antwoord ik, ‘en als er geen zonde was zou er ook geen genade kunnen zijn. Wij krijgen opdracht om te vergeven en om barmhartig te zijn, opdat wij op onze Vader in de hemel zouden lijken<sup>6</sup>. Twee gerechtigheden kunnen onmogelijk met elkaar in strijd zijn. Wanneer God zonde straft, dan moet het barmhartig en genadig zijn om zonde te straffen; en wanneer God zonde vergeeft, dan moet het rechtvaardig zijn om zonde te vergeven. Van ons wordt gevraagd dat wij vergiffenis schenken, op grond van het feit dat onze Vader zonden vergeeft<sup>7</sup>”.

Volgens MacDonald straft God de zonde wel, maar zijn straf en vergeving niet met elkaar in strijd. God straft niet omdat elke zonde een bepaalde straf verdient of omdat zonde straf vereist. MacDonald stelt dat God er in heel Zijn handelen op uit is om de zondaar te redden van diens zonden, en zo de zonde te vernietigen. Maar van pure wraak, vergelding, de wet van oog om oog en tand om tand is er in Gods hart geen sprake, en dit alles is ook niet in Zijn hand.

MacDonald meende, evenals zijn vriend Maurice, dat de kerkelijke leer van de plaatsvervangende uitgang van heidense gedachten over recht en vergelding uit het oude Rome en haar oorsprong vond in de rooms-katholieke theologie. Van de ontwikkeling van die theologie schetste Maurice het volgende beeld:

“Mensen die gekweld werden door de herinnering aan kwaad dat zij hadden bedreven, meenden dat zij iets moesten doen om de toorn van de Godheid af te wenden of om Zijn gunst te verwerven. Ze moesten offers brengen, de grootste die ze maar konden bedenken of die iemand hun kon aanbevelen, opdat hun zonden werden vergeven”.

---

<sup>6</sup> Mattheüs 5:44-48.

<sup>7</sup> Efeze 4:32.

Om aan deze behoefte van zondaren te voldoen ontwikkelde de geestelijkheid de praktijk van de aflaten, die bedoeld was om de pijn van het geweten te genezen. Ook bood zij de mogelijkheid om bij een biechtvader te biecht te gaan. Maar deze kerkelijke rituelen waren niet voldoende om de gewetens te sussen. Hoezeer hij ook in de war was, de zondaar voelde wel aan dat zulke offers op zichzelf genomen niet in staat waren om God tot barmhartigheid te bewegen. De onfortuinlijke zondaar meende daarom dat hij de hulp moest inroepen van hen die in de aardse strijd de overwinning hadden behaald: de gestorven heiligen, opdat die bij de Allerhoogste een goed woordje voor hem zouden doen. Vooral de maagd Maria, de moeder van de Heer, werd hoe langer hoe meer beschouwd als de persoon die voor zondaren in de bres sprong.

“Wie haar regelmatig om voorspraak bij haar goddelijke Zoon verzochten, mochten hopen dat Zijn oneindig offer de zonden die hen aankleefden zou wegnemen, nadat de erfzonde al weggespoeld was bij de doop. Iets als het voorafgaande is de natuurlijke historie van het Romanisme...”

Maurice stelt dat deze leer van het plaatsvervangend dragen van de straf in strijd is met de katholieke belijdenis dat “de liefde van God en Zijn vrije genade de enige bron van goede werken zijn, en onderwerping aan Gods wil het enige offer dat door Hem wordt aanvaard”. Zowel MacDonald als Maurice waren bovendien van mening dat de gangbare leer een tweespalt aanbrengt tussen God de Vader en zijn Zoon Jezus Christus. Zo’n tweespalt is onbijbels, want de Schrift laat zien dat de Vader en de Zoon één zijn in hun liefde en hun denken. Maurice schreef:

“Christus behaagde de Vader door het beeld van Gods eigen heiligheid en liefde te tonen. In Zijn zelfopoffering en Zijn dood kwamen die heiligheid en liefde volmaakt aan het licht. Er bestaat op dit punt geen enkel meningsverschil tussen wie instemmen met het Credo... Hoe zouden we dan slechts voor een ogenblik een opvatting over God kunnen verdragen die stelt dat Hij werd bevredigd door bestraffing van de zonde, en niet door de zuiverheid en de goedgunstigheid van de Zoon?”

Ook MacDonald schreef:

“Wie zeggen dat gerechtigheid betekent dat zonde wordt gestraft, en genade dat zonde niet wordt gestraft, en beide deugden aan God toeschrijven, streven ernaar om in het Godsbegrip een schisma aan te brengen”.

De voorstelling dat God een plaatsvervangend dragen van de straf nodig heeft om zondaars te kunnen vergeven is volgens MacDonald en Maurice in strijd met het beeld dat de Bijbel van Jezus schetst. Hij schonk zondaren vergeving en had hen onvoorwaardelijk lief. Bovendien brengt zo'n opvatting van de verzoening een scheiding aan tussen de Vader en de Zoon. En zo'n scheiding kan er niet bestaan, want Christus is het volmaakte Beeld van de onzichtbare God, en Hij stelde de Vader tevreden door de mensheid het beeld van Diens eigen heiligheid en liefde te tonen.

In de roman *What's Mine's Mine* laat MacDonald Ian, een van de hoofdpersonen, zeggen

“God is bereid om zondaren te laten lijden om hen van hun zonde te redden, maar het lijden is er niet om aan Hem of aan Zijn gerechtigheid te voldoen”.

“Eeuwig wee uit naam van de gerechtigheid kan niemand tevreden stellen, behalve een demon wiens kwade wetten zijn overtreden”.

“Christus onderwierp zich vrijwillig aan onrechtvaardigheid – maar de onrechtvaardigheid was die van de mensen, niet van God”.

“Het is een eeuwige genoegdoening aan de liefde om voor de schuldigen te lijden, maar niet aan de rechtvaardigheid om onschuldigen te straffen in plaats van de schuldigen”.

Over de betekenis van het kruislijden van de Here Jezus merkt MacDonald op:

“Goedheid bewijzen en kwaad oogsten – en dan toch blijven liefhebben en vergeving blijven schenken, dat is de hoogste vorm van liefde die Jezus aan de dag legde”.

“God verdraagt lijden door kwaad met goed te beantwoorden – en door dit te doen overwint Zijn liefde het kwaad en de zonde... Van ons wordt gevraagd dat wij Gods voetsporen volgen en net zo handelen als Hij”.

“De Schepper is vrij om zonden te vergeven, Hij heeft geen betaling nodig”.

“ Niet God behoeft te worden verzoend, maar mensen moeten hun vijandschap opgeven, met hun zonden breken en naar God terugkeren”.

Dat God onze zonden op zich neemt betekent volgens MacDonald ook, dat Hij in staat is om te herstellen wat onze zonden kapot hebben gemaakt en om de wonden te helen die deze zonden bij anderen hebben geslagen.

Wanneer God straft, is het Zijn bedoeling dat de gestraften naar Hem zouden terugkeren en zich van hun zonden zouden afwenden.

“Niets behalve de brandende liefde van God is in staat om wie dan ook van zonden te bevrijden”.

“Niet het geloof in onsterfelijkheid of de angst voor een eeuwige straf kan een mens bevrijden, maar alleen vertrouwen in de God van het leven, de Vader der lichten, de God van alle vertroosting”.

Van MacDonalds verzoeningsleer zou men de volgende samenvatting kunnen geven: Jezus nam het kruis op zich – niet omdat Hij God met de mensheid moest verzoenen door in hun plaats de straf te dragen, maar omdat Zijn oneindige en onvoorwaardelijke liefde te weeg bracht dat Hij kwaad met goed beantwoordde, zonder terug te vechten en zonder de mensheid te veroordelen. Het was de mensheid, niet God, die zulk lijden over de Messias bracht. God en zijn Zoon Jezus zijn één van hart en hebben hun schepselen oneindig lief – zó lief dat zij zelfs het lijden van het kruis op zich namen om hardnekkig zondige schepselen te laten zien hoe veel God van hen houdt, wat het betekent om tegen Hem en tegen hun medemensen te zondigen, en hoe ernstig God hen terug roept tot het licht. Wie hier iets van wil begrijpen, moet de weg van Christus gaan volgen en gaan trachten om Gods wil te gehoorzamen. Wie zich op die weg begeeft, zal gaandeweg een steeds dieper inzicht ontvangen en steeds dichter naderen tot Hem die de Waarheid en het Leven is.

“De goddeloze verlate zijn weg en de ongerechte man zijn gedachten en hij bekere zich tot de HERE, dan **zal** Hij Zich over hem ontfermen – en tot onze God, want Hij vergeeft veelvuldig” (Jes. 55:7).

Het is dus niet de bedoeling van het kruis om God in staat te stellen om ons te vergeven, maar om ons in staat te stellen om Gods liefde te leren kennen, zodat wij Hem gaan liefhebben en onze naaste als onszelf.

\* \* \* \* \*